

Anmeldelse af Morten Thing

NØRREBRONX SOM INDVANDRERBYDEL

Den 25. september 2015 forsvarede Garbi Schmidt sin disputats om Nørrebro som indvandrerbydel på RUC, hvor hun er professor i Kultur- og Sprogødestudier. Hun fik meget ros med på vejen, og med rette. Det er en spændende bog, som sætter ind, hvor der i forvejen mest var fornemmelser og fordomme.

Bogen har sit fokus på Nørrebro og indvandring, ikke på indvandring andre steder. Det er ikke en sammenligning mellem Vesterbro eller nogen anden bydel og Nørrebro. Vi ved fra andre undersøgelser, at Christianshavn i begyndelsen af 1900-tallet var det københavnske centrum for polakker, og at Borgergade/Adelgade var det for de russiske jøder indtil kvarteret blev saneret i 1930'erne. Men her ligger fokus udelukkende på Nørrebro.

De første indvandrere på Nørrebro var folk fra landet, som håbede på bedre vilkår i byen end som husmand, inderste eller landarbejder på landet. De talte sjællandsk, fynsk, jysk osv., og når de slog sig ned på Nørrebro, var det fordi det var det billigste, der var til at få. Der blev bygget mange nye huse. Ser vi på en opgørelse fra 1916 var der 506.390 indbyggere i København. Af dem var 183.873 indvandrere fra Danmark, mens 26.257 var udenlandske indvandrere. De største grupper blandt de sidste var svenskere (14.906), russere (5.170),

hvoraf de fleste var jøder, og tyskere (3.359). I alle grupper var der flest kvinder.

Garbi Schmidt har for at kunne beskrive indvandringen på Nørrebro og for at gøre arbejdet overskueligt brugt folketællingerne og udvalgt seks gader på Nørrebro. De udvalgte gader er Baggesensgade, Birkegade, Nørrebrogade, Blågårdsgade, Møllegade og Wesselsgade. I 1890 var indvandrergrupperne placeret i denne rækkefølge: Sverige, Tyskland, Norge, mens det i 1911 var Sverige, Tyskland, Rusland.

Programmatisk karakteriserer hun sin undersøgelse som multimetodisk. Den statistiske undersøgelse suppleres også af andres undersøgelser, af interviews og af andre kilder (fx avisartikler), som kan belyse indvandrernes liv på Nørrebro og deres forhold til de andre grupper. Undersøgelsen består af fem snit i Nørrebros historie. Første snit er 1885-1915, andet 1935-1947, tredje 1960-1971, fjerde 1978-1982 og femte 2000-2010. Fokus er analytisk på "stedet" og "rummet". Hvor rummet er relationelt, dvs. bestemt af de mennesker, som befolker rummet, og deres relationer til hinanden, er stedet en lokalitet og på den måde et udgangspunkt for og et element i rummet.

Når vi ser på anden periode 1935-1947, er indvandrerprofilen den samme som i første pe-

Garbi Schmidt:

Nørrebros indvandringshistorie 1885-2010,
Museum Tusulanums Forlag,
491 s., 280 kr.

riode, de tre største grupper er svenskere, tyskere og russere. Det nye er, at der er en del tyske jøder blandt tyskerne. I denne periode belyses indvandrerens liv bl.a. ved længere historier om en kineser og især en jødisk familie, familien Edelman. I periodens slutning kom der mange tyske flygtninge, som bl.a. blev indkvarteret på Nørrebros skoler. I alt 4.295 tyskere indkvarteredes i maj 1945. Også baltiske flygtninge kom til Danmark og Nørrebro ved krigens afslutning.

I den tredje periode 1960-1971 springer vi til en helt ny kontekst: ingen af de indvandrergrupper, som prægede de første perioder, spiller længere nogen rolle. Nu er det ikke mindst "gæstearbejderne", som præger billedet: tyrkere, jugoslavere og så de polske jøder, som i 1969 flygtede for antisemitismen i Polen. Nørrebro var nu blevet en bydel med *slum*, som trængte til sanering. Det var igen de billige lejligheder, der trak. Sammenlignet med det Nørrebro vi kender i dag, var det et Nørrebro med rigtig mange dagligvarebutikker og værts-huse. Ser vi på indvandrere i de seks gader, så rækkefølgen for de tre største indvandrergrupper således ud i 1960: svenskere, tyskere og nordmænd, men i 1970: jugoslavere, polakker og folk fra Nordafrika/Mellemøsten.

Fjerde periode 1978-1982 er en kort periode,

som handler om indvandrerens børn. Efter indvandringstoppet i 1973 var familjesammenføring næsten den eneste kilde til indvandring. I 1978 var der 94.415 personer med udenlandsk statsborgerskab, hvoraf 21.886 kom fra de nordiske lande, mens resten kom fra bl.a. Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan. I 1983 var der 103.052 ikke-danske indvandrere i Danmark. I de seks gader på Nørrebro var jugoslavere, pakistanere, tyrkere og marokkanere de fire største grupper.

I undersøgelsens femte periode, 2000-2010, bliver indvandringen et virkelig centralt politisk problem, og *integration* bliver et af de mest brugte politiske buzzwords. Hvor 16 % af befolkningen havde rødder udenfor Danmark i 1998, gælder det 22 % i 2010. I København er det Nørrebro, som har den største koncentration, men også Vesterbro og Bispebjerg følger godt med. Hvor den politiske debat især går på *begrænsning* og *assimilation*, ser Garbi Schmidt mangfoldighed som en *udvidelse* og *kulturel berigelse*. Ser vi på de seks gader, så var rangordenen mellem de fire største grupper i 2000: Jugoslavien, Pakistan, Jordan og Tyrkiet. I 2010 var det: Polen, Jordan, Tyrkiet, Norge. Mangfoldigheden ændrede sig altså numerisk over blot 10 år.

Set over de 125 år, analysen spænder over, er Danmark fra at være et land, hvor svenskere og

tyskere var de mest almindelige indvandrere (med jøder som det eneste eksotiske pift), blevet et land, som på linje med en lang række andre europæiske lande, har et betydeligt indslag af indvandrere. Dette indslag blev til en politisk kamp om 'sammenhængskraft'. Garbi Schmidts analyse er et indlæg i denne proces. Man kan sige, at hun demonstrerer, at mangfoldighed ikke udelukkende giver sig udslag i, at udenlandske grupper lever i 'parallelsamfund', men at deres historie i Danmark er en proces, hvori både indvandrere og danskere spiller en rolle, og hvor relationen (rummet) over tid ændrer sig. Indvandrerer er ikke en fikseret størrelse, men en social størrelse, som ændrer sig med de udfordringer, som finder sted.

I forhold til diskussionen om 'sammenhængskraft' kan man sige, at Nørrebros indvandringshistorie viser, at det ikke giver mening at se sammenhængskraft som et spørgsmål om indvandring alene, man må nødvendigvis se indvandringen som noget, der ændrer rummet og dermed også sammenhængen. Kraften i sammenhængen udfordres ikke entydigt af indvandringen selv, men i høj grad af dens politiske italesættelse. Det er ikke mindst det at tale modsætningen mellem nationaliteter *op*, som truer sammenhængskraften. I stedet bør man se på, hvordan fungerer en bydel med mange indvandrere.

Jo, den fungerer fint. Man har en række sociale problemer, som altid har været knyttet til Nørrebro. Men modsætninger mellem etniske og nationale grupper er ikke problemet. Det er langt snarere en del af løsningen. For løsningen ligger ikke i at alle udlændinge udvises eller i at integration gøres lig med assimilation, altså en de facto opløsning af alle andre etniske kendetegn end de danske. Indvandrerne er her, og de har været her så længe, så vi i dag kan se, hvordan det går. Det går faktisk ret godt. De *sociale* problemer skal løses, men det skulle de også, selvom der ingen indvandrere boede på Nørrebro.

Nørrebros indvandringshistorie 1885-2010 er en analyse, som lægger grunden for kommende analyser. Ved at satse på en bred kulturhistorisk analyse, når den meget videre end mange af de statistisk-økonomiske analyser af indvandringen. Den viser, at Nørrebro ændrer sig, men det gør indvandrerne også. 'Rummet Nørrebro' får andre relationer af indvandringen. Hvor de indvandringshadske analyser ser det som en 'forureningsproblematik', hvor fremmede grupper trænger ind i et 'rent' dansk kvarter og truer dets sammenhængskraft, ser Garbi Schmidt det som en *konkret historisk* udvikling, som må analyseres på mange niveauer på en gang, hvis man vil forstå både sammenhængen og kraften i udviklingen.

Indvandrere fra svenskere til jøder, kinesere og tyskere er en del af Danmarks DNA. Fra 1880'erne og frem til i dag. (foto fra bogen)